

Nieuws uit Lambarene

MEDEDELINGENBLAD VAN EN OVER PROF. DR. ALBERT SCHWEITZER

Van de redactie

Het is alweer enige tijd geleden, dat ons laatste nummer verscheen. Dit hangt ook samen met het feit, dat de Stichting Albert Schweitzerfonds besloten heeft, in verband met de verhoogde druk- en portokosten, ons blad in plaats van drie-maal, tweemaal per jaar te doen verschijnen. Zij acht het niet meer verantwoord, aangezien voor Lambarene ook aanzienlijke uitgaven nodig zijn. Wij hopen echter, dat wij voor de toekomst de uitgave van ons „Nieuws” tweemaal per jaar zullen kunnen handhaven.

Mevrouw H. Oberman—Oberman, die in februari van dit jaar uit Lambarene terugkwam, heeft het secretariaat weer op zich genomen.

U, die dit blad voor het eerst leest, kunt zich van regelmatige toezending verzekeren door: een bijdrage (ineens of geregeld) te storten of over te schrijven op postrekeningnummer: 143643 ¹⁾ ten name van de penningmeester van 't Albert Schweitzerfonds te Gorssel, of te storten op de rekening van het A.S.F. bij de N.V. Amsterdamsche Bank te Deventer. Hierdoor steunt men dus het Albert Schweitzerfonds, dat zich tot taak heeft gesteld gelden bijeen te brengen voor het werk van dr. Schweitzer en belangstelling te wekken voor zijn denkbeelden. Zij doet dit o.m. door het stimuleren van uitgaven, het organiseren van lezingen en voordrachten, het uitgeven van het periodiek „Nieuws uit Lambarene”.

Bijdragen welke men in het bijzonder wenst te bestemmen voor steunverlening aan het ziekenhuis te Lambarene, kunnen worden gestort op girorekening 540600 t.n.v. de penningmeester der stichting „Vrienden van het hospitaal te Lambarene” te Delft, of op de rekening van het „Vriendenfonds” bij de Amsterdamsche Bank te Delft. Het „Vriendenfonds” verzamelt gelden, die voor direct gebruik door dr. Schweitzer in aanmerking komen. Zij hebben slechts betrekking op het ziekenhuis te Lambarene. Uiteraard werken de twee stichtingen nauw samen.

Bestuursleden van de Stichting Albert Schweitzerfonds:

Ds. C. B. Burger, voorz., Stadhouderslaan 30, Utrecht.

Mevrouw H. Oberman—Oberman, secretaresse, Scheepstimmermanslaan 37, Rotterdam.

Mevr. E. F. Teychiné Stakenburg—Mees, „Klein-Schoonoord”, Westzeedijk 124, Rotterdam C.

G. Oosterwijk, penn., Bosweg 3, Gorssel (Gld.).

G. van Aardenne, Dubbeldamseweg 2, Dordrecht.

Ds. D. A. Werner, Ned. herv. pastorie, Zweeloo (Dr.).

Mr. Ph. M. Muus Jr., Kanaalweg 138, Utrecht.

Bestuursleden van de stichting: Vrienden van het hospitaal te Lambarene:

G. Oosterwijk, voorz., Bosweg 3, Gorssel (Gld.).

T. Hoekstra, secr.-penn., Oude Delft 141, Delft.

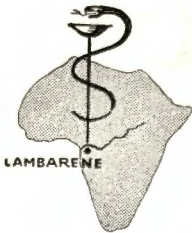
Ds. C. B. Burger, Stadhouderslaan 30, Utrecht.

Ds. D. A. Werner, Ned. herv. pastorie, Zweeloo (Dr.).

Adviserend lid van beide stichtingen:

C. J. ten Cate, Parkweg 6, Deventer.

¹⁾ na 6 juli: 916071.

Uitgave van de Stichting Albert Schweitzerfonds.

Verschijnt tweemaal per jaar en wordt aan de geadresseerden gratis toegezonden.

Redactie: ds. D. A. Werner, Ned. herv. pastorie te Zweeloo (Dr.).
Telefoon 05917-242.

Administratie: Uitgeverij „De Torenlaan”, aan de Torenlaan 16-24 te Assen, tel. 3044 (3 lijnen).

Zuster Maria Lagendijk vertelt

Zo ben ik dan weer in Nederland aangekomen, na een nieuw verblijf van bijna drie jaar in tropisch Afrika. Hoe snel die jaren ook voorbij zijn gegleden, toch hebben zij sporen nagelaten. Veel is er gebeurd: èn in Europa èn in Afrika.

Toen ik in mei 1954 op Schiphol afscheid nam, kon ik niet vermoeden dat ik mijn vader en een van mijn schoonzusters (en nog wel de jongste) nooit meer zou terugzien en dat een van mijn eerste gangen in Nederland zou zijn naar twee graven; beiden liggen te Voorburg op hetzelfde kerkhof. En ook van verder verwijderde bloedverwanten heb ik verschillende rouwkaarten in Lambarene ontvangen.

Ook aan Lambarene zelf is de dood niet voorbijgegaan. Emma Hausknecht, die met Mathilde Kottmann, van het begin af dr. Schweitzers rechterhand is geweest, ligt begraven op het terrein van het ziekenhuis en vanuit zijn venster ziet dr. Schweitzer op een wit houten kruis naast de dadelpalm; de plek waar wij Emma ter ruste hebben gelegd.

*Zuster Maria Lagendijk
weer in Nederland.....*

Het allerbelangrijkste, dat in de afgelopen drie jaren is gereedgekomen, is ongetwijfeld het melaatsendorp, waarvan de bouw geheel onder de bezielende leiding van dr. Schweitzer heeft plaatsgehad. Een weg van nagenoeg een kilometer lengte: de Philosopher's Walk, waarlangs aan beide zijden de graven van in het ziekenhuis gestorvenen, voert van het ziekenhuis naar het melaatsendorp.

Dit dorp bestaat uit twee rijen, elk van 10 gebouwen. Gefundeerd op cement, opgetrokken uit bamboe en hout, bedekt met gegalvaniseerde zinken platen: zo heeft Lambarene thans een speciaal „dorp” voor de melaatsen, een dorp, waarop de „bewoners” trots zijn en dat door hen zo mooi en zo zindelijk mogelijk wordt gehouden.

Vooraf de dakbedekking heeft de bijzondere zorg van dr. Schweitzer gehad. Ook in Afrika is een dak boven het hoofd een van de voornaamste levensvoorwaarden, al was het alleen maar ter bescherming tegen de regelmatig terugkerende zware regenvallen. En dr. Schweitzer heeft nauwlettend toegezien dat de zinken platen op de juiste wijze over elkaar werden gelegd en dat zij stevig werden bevestigd. Elk gebouw heeft verschillende kamers, en in elke kamer staan, op een enkele uitzondering na, twee bedden, terwijl tevens een keuken aanwezig is, waar de zieken hun eten koken, dat zij in natura ontvangen.

Van heinde en ver komen thans de melaatsen naar het „dorp”: niet alleen om aldaar onderdak te hebben doch ook in de hoop aldaar genezing te vinden. Het is immers ondertussen tot ver in de omtrek bekend geworden, dat dr. Schweitzer nieuwe medicijnen heeft; de behandeling met sulfonen geeft inderdaad goede resultaten, al is de genezing nog wel altijd een kwestie van jaren.

Behalve uit de eigenlijke verblijven van de melaatsen bestaat het dorp nog uit een soort hoofdgebouw, waar de zieken worden behandeld, en uit een keuken, waar speciaal eten wordt gekookt voor de ernstige patiënten.

In elk geval heeft dr. Schweitzer met het geld van de Nobelprijs iets tot stand gebracht, dat enig in de wereld is, en uit alle delen van de wereld komen dan ook geregeld bezoekers om zich een indruk te vormen van de wijze, waarop dr. Schweitzer de melaatsenbehandeling heeft ter hand genomen.

Behalve de stichting van het melaatsendorp is ook van groot belang geweest de komst — verleden jaar april — van dr. Penn en zijn verpleegster, uit Johannesburg in de Unie van Zuid-Afrika. Dr. Penn, een hoogst bekwaam plastisch chirurg, heeft 12 dagen in Lambarene geopereerd om verwoestingen en schade, door melaatsheid aan de weefsels aangebracht, zoveel mogelijk te herstellen; in Frans Equatoriaal-Afrika zijn het meestal de ledematen, die zijn aangedaan, en dr. Penn heeft ernaar gestreefd alles, wat beschadigd was, weer zo goed mogelijk in de oude vorm terug te brengen.

Echter, al is dan in de afgelopen jaren de nadruk gevallen op de melaatsen, hun onderdak en hun behandeling, toch is het oude ziekenhuis geenszins vergeten. Vooral de verblijven van het inheemse verplegende personeel vroegen dringend om vernieuwing, en deze vernieuwing is nog in 1956 gereedgekomen, waartoe ongetwijfeld de hulp van een Amerikaans student veel heeft bijgedragen. Een van onze oudste verplegers, Philippe, gaf in allerlei vormen uiting aan zijn vreugde, toen hij met vrouw en twee kinderen zijn nieuwe woning betrok.

Behalve vernieuwing van de woningen van de verplegenden was ook nodig vergroting van de opslagplaatsen voor levensmiddelen, gereedschappen, medicijnen enz. Het aantal zieken, dat zich tot „L'Hôpital Schweitzer” wendt, neemt nog voortdurend toe en dit vraagt tevens een vergroting van allerlei opslagruimten. Elke morgen om 8 uur staat een rij patiënten te wachten om te worden geholpen: grotendeels afkomstig uit de omliggende dorpen, doch er zijn er ook, die een lange reis per kanoot of vrachtauto achter de rug hebben.

Tenslotte nog iets over de oude Joseph, de nieuwe klok en..... de dieren.

De oude Joseph, de verpleger waarover dr. Schweitzer reeds in zijn eerste boek over Lambarene (Aan de zoom van het oerwoud) schrijft, begint inderdaad ouderdomsklachten te krijgen. Toen ik hem eens voorstelde aan enkele gasten, ant-

*Albert Schweitzer
bij de bouw van
vier nieuwe barak-
ken voor patiënten.*

(foto R. Kik)

Momenzali, de oude timmerman van dr. Schweitzer, bij een van de nieuwe lepragebouwen.

woordde Joseph op de vraag, hoe het hem ging: La maladie vient par avion, elle part à pied; de ziekte komt per vliegtuig en vertrekt te voet. Nog steeds heeft Joseph van dergelijke kernachtige gezegden.

U weet allen, dat dr. Schweitzer voor zijn 80ste verjaardag uit Duitsland een grote klok cadeau heeft gekregen. Elke zaterdagavond om half zeven als het donker begint te worden en elke zondagmorgen voordat de kerkdienst begint, worden nu twee klokken geluid. En als een van ons vertrekt of weer van vakantie terugkeert, luidt dr. Schweitzer zelf de nieuwe klok. Dan loopt alles — blank en zwart, en vooral niet te vergeten de honden — ter begroeting of ten afscheid naar de aanlegsteiger.

En nu de dieren. Dr. Schweitzer zorgt niet alleen voor de mensen, doch ook het dier, en vooral het jonge dier, heeft zijn belangstelling en krijgt zijn hulp, als het die nodig heeft. Zo heeft hij bijna altijd een kleine antilope op zijn kamer; zodra het dier te groot is geworden om op de kamer te blijven, brengen de negers weer een nieuw jong, waarvan de moeder is doodgeschoten.

Ook wordt weer een babygorilla met de fles grootgebracht; deze gorilla — Penelope — is thans drie jaar oud en straks, als hij nog wat ouder is, zal hij de weg van zijn voorgangers moeten volgen: de weg naar de dierentuin, naar de Jardin des Plantes te Parijs, waar Horatius en Nero reeds onderdak hebben gevonden. Op een bepaald moment wordt een gorilla te „groot” voor ons mensen, terwijl hij anderzijds door zijn opvoeding bij ons, niet meer in staat is, zijn oerwoudleven te leven. Dan rest hem slechts de diergaarde.

Ook Fritzli, de chimpansee, die iets meer dan drie jaar is, zal eveneens binnenkort in het een of andere dierenpark moeten worden ondergebracht.

In het godsdienstig onderricht heeft verleden jaar de Handelingen der Apostelen in het middelpunt gestaan; dit bijbelboek is in de avonduren behandeld en met gespannen aandacht hebben allen dr. Schweitzer gevolgd, als hij, soms meer dan een half uur, de geschiedenis, van hetgeen de apostelen na Jezus' dood en opstanding hebben gedaan en geleerd, uiteenzette en Gods hand erin liet zien.

Tob. de Bordes herdenkt de 82e verjaardag van dr. Schweitzer

Het was een sympathieke gedachte van de heer Tob. de Bordes, voordrachtskunstenaar te Gorssel, ter gelegenheid van de 82ste verjaardag van dr. Schweitzer in zijn geoorzaaltje twee avonden de film „Het is middernacht dr. Schweitzer” te laten draaien.

Alleen de tocht naar zijn zaaltje brengt iemand, vooral die hier vreemd is, al in de sfeer van het oerwoud. Zijn zaaltje ligt n.l. midden in de bossen onder 't Joppe.

Vanaf de Oxerweg voert een smalle weg tussen de bomen door naar zijn zaal. Op de hoek van de Oxerweg plaatste de heer De Bordes een petroleumlantaarn als teken van ingang, verder in de krommingen van de weg nogmaals enkele lantaarns en zo komt men tenslotte veilig op de bestemde plaats. Een en ander geeft een fantastische indruk van de omgeving, vooral bij avond.

Het zaaltje was op de beide avonden van zondag 13 en maandag 14 januari behoorlijk bezet, telkens 50 à 60 personen.

Uit dit bezoek blijkt, dat de film, welke reeds zo dikwijls overal in den lande is vertoond, toch nog steeds belangstelling geniet.

Na een inleiding van de heer De Bordes werd de film met een korte pauze, waarin een Bachplaat van een orgelopname van dr. Schweitzer ten gehore werd gebracht, gedraaid.

De heer De Bordes wees in zijn inleiding op de uitzonderlijke persoonlijkheid van dr. Schweitzer, die hij de gehele wereld ten voorbeeld stelde.

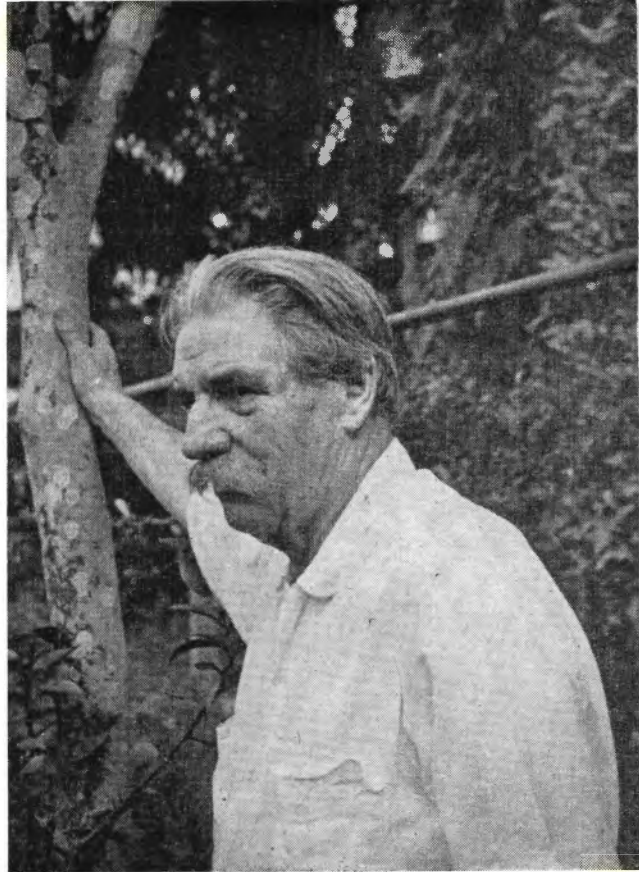
In de pauze was er gelegenheid verschillende uitgaven van 't Alb. Schweitzerfonds te bezichtigen, zoals „Het Licht in ons”, „Wijsheid uit het oerwoud”, de nieuwe foto van dr. Schweitzer, enkele nummers van „Het Nieuws uit Lambarene”, terwijl onze vouwblaadjes werden uitgereikt. Van de verschillende uitgaven werd gekocht. Een collecte voor het werk van dr. Schweitzer op beide avonden leverde een gunstig resultaat op.

Het was voor mij een genoegen op beide avonden hierbij tegenwoordig te zijn. De bijeenkomsten, door de heer De Bordes georganiseerd, onderscheiden zich steeds door een gezellige sfeer.

Al met al was het een waardige herdenking in kleine kring van dr. Schweitzers verjaardag in een omgeving, welke geheel paste bij de plaats waar dr. Schweitzer zijn zegenrijke werk verricht.

De heer De Bordes komt hiervoor zeker een woord van hartelijke dank toe.

G. Oosterwijk.

Albert Schweitzer waarschuwt de wereld

Oproep tot bezinning

Dr. Schweitzer heeft in zijn ziekenhuis te Lambarene een uitgebreide waarschuwing laten boren over de reacties der kernproeven, welke hij aan de Noorse radio heeft gezonden met het verzoek dit per radio wereldkundig te maken.

Zijn rede is voor talloze radiostations over de gehele wereld uitgezonden.

In Nederland zond de VPRO deze rede uit op 3 mei j.l. die werd ingeleid en uitgesproken door ir. Kl. Kooy.

Dr. Schweitzer ging in op de aanwezigheid, herkomst en aard der radioactieve stralen en noemde de proeven, die op militair-politiek terrein met deze elementen werden gedaan een niet te schatten gevaar voor de mensheid.

De radioactieve stralen zijn onzichtbaar (röntgenstralen), waarvan voor de medische wetenschap met betrekking tot b.v. de kankerbestrijding vreugdevolle resultaten kunnen worden geconstateerd. Het omgaan met deze vormen van radioactiviteit behelst echter een groot gevaar. Pierre en Marie Curie hebben hun gezondheid voor hun proefnemingen met deze stof moeten offeren.

Momenteel worden door de ontploffingen van uranium- en waterstofbommen ontelbare radioactieve stralen vrijgemaakt. Hier hebben wij, aldus Schweitzer, te maken met zwakkere stralen, die echter na 30 of 40 jaar nog werken, die met de winden om de aarde worden meegevoerd en waarvan een gedeelte in de regen en sneeuw op de aarde neerkomt. Zelfs door het inademen van de lucht, kunnen radioactieve delen in ons lichaam terechtkomen. De radioactiviteit, die via de neerslag op de aarde neerkomt en zich via de aarde in de planten en dieren opeenhoopt, vormt een langzame bedreiging voor de mensheid, doordat zij met het voedsel in ons menselijk lichaam wordt opgenomen. Hier richt de radioactiviteit op de lange duur schade aan, waardoor allerlei bloedziekten ontstaan, waar elementen zich opeenhopen in het beenweefsel en waar schade wordt toegebracht aan de voortplantingsorganen.

De straling van de radioactiviteit van binnen uit kan pas zijn nadelige werking hebben op het nageslacht na honderd jaar.

Alleen al hierom, aldus Schweitzer, dienen wij elke vergroting der degeneratiekansen door atoomexplosies met kracht te verhinderen. Geen rekening hiermee houden is een der grofste nalatigheden, die de wereld duur kan komen te staan.

Hierom zal er dringend een overeenkomst van de landen nodig zijn, ten einde de proeven te staken.

Waarom, zo vraagt Schweitzer tenslotte, is dit nog niet gebeurd? Omdat geen enkele publieke opinie zich hiervan rekenschap geeft, uitgezonderd Japan, dat zelf zozeer bij de atoomproefnemingen betrokken is geweest.

Wanneer men echter de handen ineen zal slaan om te komen tot een verder afzien van atoomproefnemingen, zal de dageraad der hoop voor de wereld aanbreken.

Degenen, die de rede, in het Nederlands vertaald, in hun bezit wensen te hebben, kunnen deze bestellen bij ds. H. van Lunzen, Odoorn, die deze rede met illustraties heeft doen uitgeven.

Een exemplaar kost f 0.30, bij 5 of meer exemplaren wordt de prijs f 0.20 per stuk. Men gelieve niet per brief of briefkaart te bestellen, maar uitsluitend op het girostrookje met vermelding van het aantal benodigde exemplaren.

Giro 843000 t.n.v. ds. H. van Lunzen, Odoorn.

Albert Schweitzer en de wereld

In New York is de première gegeven van de kleurenfilm over het leven van dr. Albert Schweitzer. De gehele opbrengst van de première, waarvoor tien dollar per plaats werd betaald, èn van de toekomstige vertoningen, komt ten goede aan het Amerikaanse Albert Schweitzerfonds, dat het hospitaal in Lambarene steunt.

De Amerikaanse vice-president Richard Nixon heeft in maart een bezoek gebracht aan dr. Schweitzer in Lambarene.

Op 10 april is per s.s. „Belfort” weer een flinke zending levensmiddelen naar Lambarene vertrokken, hetgeen verzorgd werd door het Nederlandse Albert Schweitzerfonds.

In de Nieuwe Haagsche Courant lezen wij:

VERANTWOORDELIJKHEID AANVAARD

Tijdens een avondmaaltijd in het ziekenhuis van dr. Albert Schweitzer te Lambarene zat een aantal militairen mede aan tafel. Een van hen had 's middags in een gesprek met dr. Schweitzer gezegd dat hij als militair vaak niet meer wist, of zijn beroep wel waarde had. De dokter antwoordde in zijn grote eenvoud: „Het is noodzakelijk: u doet uw plicht”.

Tijdens de avondwijding na tafel, las hij een gedeelte voor uit Handelingen, waarin de hoofdman over honderd tegen zijn orders in, zijn post verlaat en Paulus uit de handen van de menigte bevrijdt. Hij liet zich volkomen leiden door zijn eigen verantwoordelijkheidsgevoel. De dokter wendde zich tot de officier en zei: „Die hoofdman over honderd was een soldaat, die zijn taak verstond. En wat belangrijker is, hij was niet bang om zelf verantwoordelijkheid op zich te nemen.

Robert G. McGregor in
„Schweitzer day by day”

DE ALBERT SCHWEITZERPADVINDERSGROEP OFFICIEEL GEFORMEERD

Sedert de Tweede Paasdag, zo meldt het Gelders Dagblad, telt Arnhem een padvindergroep meer. Op die dag had n.l. de officiële installatie plaats van de eerste welpen en verkenners van de onlangs opgerichte „Albert Schweitzergroep”. Het betreft hier een z.g. speciale groep, die een deel vormt van het jeugdwerk, uitgaande van de Evangelisch-Lutherse Kerk. De installatie voltrok zich in de kerk van deze gemeente aan de Spoorwegstraat.

Het districts-commissariaat Arnhem van de N.P.V. had zich bij die gelegenheid doen vertegenwoordigen door akela Van der Linde uit Velp. Het bondsbestuur van de Ned. Luth. Jeugdbond, waarvan de nieuwe groep deel uitmaakt, had mej. G. Hazelaar uit Nijmegen afgevaardigd.

De heer G. Oosterwijk uit Gorsel, penningmeester van het „Albert Schweitzerfonds” was ook aanwezig. Verder merkten we onder de aanwezigen op verschillende kerkeeraadsleden van de Evangelisch-Lutherse Gemeente en vertegenwoordigers van jeugdorganisaties binnen deze kerk.

Nadat de voltallige groep in gesloten formatie de kerk was binnengekomen, opende de groepsleider F. Ehlert de plechtigheid met een kort welkomstwoord. Na het uitspreken van de welpen- en verkennerswet, installeerde akela T. Bosch-Kooiman de welpen en hopman J. A. R. Bosch de verkenners, hierbij geassisteerd door de groepsgeestelijke, ds. J. Gronloh, die in de groep naar de titel „hathi” blijkt te luisteren en oubaas F. Ehlert.

De installatie vond plaats op de nieuwe groepsvlag, die op een blauwe ondergrond een witte padvinderslelie en de in kleuren uitgevoerde Lutherroos heeft. Op een gele band is de naam „Dr. Albert Schweitzer” aangebracht.

Onmiddellijk na de installatie volgde een jeugddienst onder leiding van de pastor loci.

Na de dienst volgde een drukbezochte receptie in een van de lokalen van het kerkelijk gebouw.

TANTIËMES VOOR DR. SCHWEITZER

De Zwitserse zangeres Lys Assia, onder andere beroemd geworden door haar vertolking van „Oh, mein Papa” heeft met de componist en tekstdichter van het liedje „Das alte Karusell” besloten afstand te doen van de tantièmes en licentierechten ten bate van het werk van dr. Schweitzer.

Dr. Van Stolk en zuster Trudi.

Dr. Van Stolk met verlof in Nederland

★

★

★

Dr. Van Stolk uit Rotterdam, die reeds een klein jaar in het ziekenhuis te Lambarene werkzaam is, is momenteel voor de tijd van zes maanden met verlof. Dr. Van Stolk zal in deze verloftijd nog enige maanden naar Amerika gaan, ten einde zich nog meer te verdiepen in de geneeskunde, om daarna in oktober weer terug te gaan naar Lambarene.

Hij deelde ons nog mede, dat er momenteel 160 leprapatiënten zijn in het ziekenhuis van dr. Schweitzer (er is plaats voor 250 leprozen). Over het algemeen genomen heeft het ziekenhuis op het ogenblik een 500 patiënten. Dr. Van Stolk zeide verder nog, dat hij het werken in Lambarene buitengewoon prettig vond. „Men heeft het gevoel te werken in één grote gemeenschap, wat juist het mooie is van Lambarene. Men leeft allen met elkaar mee. Daarom prefereer ik het werken bij dr. Schweitzer boven de gemakken van een modern uitgerust ziekenhuis, waar men deze persoonlijke relatie veelal mist”.

De redactie verzoekt beleefd geen gelden, die voor het werk van dr. Schweitzer bestemd zijn, op haar gironummer over te maken, aangezien dit een dubbele administratie en bovendien vertraging met zich medebrengt. Gireer dus uw gave alleen op de gironummers van de beide fondsen!

Albert Schweitzerfonds 143643 te Gorssel, na 6 juli 916071.

Vrienden van het hospitaal 540600 te Delft.

(Zie verder op redactiepagina).

Rijnmotorvrachtschip „Lambarene” in Mainz van stapel gelopen

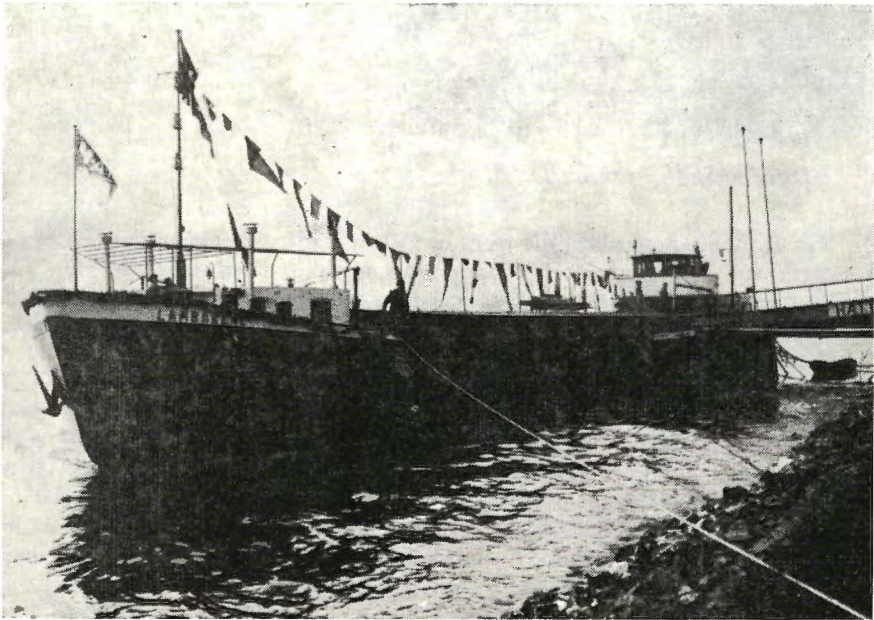
De dochter van dr. Albert Schweitzer doopte het schip.

(Eigen correspondentie van de „Dernières Nouvelles du Haut-Rhin”)

Donderdag 24 januari 1957 werd op de scheepswerf Mainz-Mombach het Rijnmotorvrachtschip „Lambarene” door mevr. Rhena Ekert, de dochter van dr. Albert Schweitzer, gedoopt in aanwezigheid van mevr. Martin uit Günsbach, de medewerkster van dr. Schweitzer. De vele deelnemers bezichtigden hierop het met een sparrenguirlande en vele vlaggen getooide schip, dat daarna door de rederij Rhein-Lloyd G.m.b.H. werd overgenomen en in bedrijf gesteld. Bij stralend weer verliet het toen de haven voor een eerste vaart op de Rijn.

Moge dit schip op zijn tochten tussen de Noordzee en Zwitserland (het vaart op de Rijn van Bazel tot Rotterdam) allen, die het tegenkomen, het levenswerk van Albert Schweitzer in dienst van de lijdende mensheid in herinnering brengen en daarmee een bijdrage leveren tot het onderlinge begrip tussen de volken.

Diepe dank komt toe aan de vrienden, die deze idee hebben verwerkelijk.

Het gironummer van de penningmeester van het Albert Schweitzerfonds zal met ingang van 6 juli veranderen. Vanaf die datum kunnen giften ten bate van het fonds gestort worden op gironummer 916071 t.n.v. de penningmeester van het Alb. Schweitzerfonds te Gorssel.

Men houde hiermee rekening!

ALBERTUS UNIVERSUS

(Uit de wereld van Albert Schweitzer)

Des Mannes wahre Feier ist die Tat.
Goethe.

Universeel, zo noemt de Heidelbergse hoogleraar Hellpach ¹⁾ zijn „Altersgenossen” Schweitzer. Uni — niet pluri, multi of omni — universus betekent „das Gerichtetsein auf das einheitliche Ganze von der Kenntnis aller seiner Teile, seiner Einzelheiten her”. Zijn geest en wil zijn bij ieder detail op één geheel gericht. Of hij theologie of muziekwetenschap, medicijnen of literatuur beoefent, al zijn werken en denken is gericht op eenzelfde doel. Het liber amicorum ¹⁾, dat aan Schweitzer op zijn 80ste verjaardag is aangeboden, is van zijn universaliteit een welsprekend getuigenis, al is het niet aan alle medewerkers gelukt, in de veelzijdigheid van Schweitzer ook de eenheid, die daarvan grondslag en doel is, te laten uitkomen.

Fritz Buri refereert over het existentiële karakter van de consequent-eschatologische beschrijving van Christus. Naast Schweitzers opvatting plaatst Buri die van Bultmann, Barth en Jaspers.

Onze landgenoot prof. Hidding uit Leiden schrijft over: *Ethik und Mystik in anthropologischer Beziehung*; George Seaver probeert in z'n Schweitzerbiografie Schweitzers grondprincipe, de: *Ehrfurcht vor dem Leben* te verklaren. Daartoe behoort ook de eerbied voor de ziel van de ander. „Een mens moet niet willen doordringen in het wezen van de ander. Er is niet alleen een lichamelijke, maar ook een geestelijke kuisheid, die we moeten respecteren.

Ook de ziel heeft haar omhulselen; men moet haar niet ontkleden” (vergelijk hiermee de veelvertoonde film: *De zevende sluier*). Niemand van ons mag tot de ander zeggen: omdat we op die en die wijze bij elkaar horen, heb ik het recht, al je gedachten te kennen.”

Is Schweitzer consequent? Bereikt hij eenheid in de pluriformiteit? Ja, zegt Bixler (bl. 233 v.: *Albert Schweitzers Einheit in der Vielfalt*) ¹⁾. Niet alleen, doordat hij metafysica, muziek, medicijnen en zendingswerk harmonisch weet te verenigen, maar vooral door de dialectische spanning, die er bij hem bestaat tussen verstand en gevoel, wanhoop en vertrouwen, en misschien het duidelijkste in zijn vermogen, tegelijk twijfelaar en gelovige te zijn.

Verstand en gevoel: wereldbeschouwing is voor hem het resultaat van rationeel denken, levensbeschouwing vereist gevoel en intuïtie. Hij is tegelijk optimist en pessimist — op 't gebied van de kennis is hij pessimistisch, terwijl gevoel en wil optimistisch blijven. Dogmatisch gezien is hij twijfelaar — in zijn levenspraktijk gelovige.

Ds. Pfister uit Zürich memoreert Schweitzers verdienste voor de oecumenische beweging; verklaart, hoe zijn kring hem in 't geheim (want hij had het zelf niet toegelaten) in scherts en diepe ernst *Albertus Magnus evangelicus* noemde, die als afgezant van de Heiland door de wereld ging. Markus Lauterburg—Bonjour schrijft over Schweitzer als arts. Bangert over Schweitzer en het orgel.

Van de Duitse bondspresident Heuss is de rede opgenomen, die deze in 1951 hield bij de verlening van de vredesprijs van de Duitse boekhandel, en van diens vrouw de gelukwens bij Schweitzers 75ste verjaardag.

Fritz Wartenweiler uit Frauenfeld (Zwitserland) vertelt over een weinig bekende kant van Schweitzers werk, n.l. zijn arbeid als zielzorger in Straatsburg van 1901 tot 1913, dus van zijn 26ste tot zijn 38ste jaar, met fragmenten uit de preken, die hij toen heeft gehouden.

Enkele medewerkers hebben niet over Schweitzer geschreven, maar over een onderwerp uit hun eigen werkkring. Zo vertelt Kagawa over de verkondiging van

het Evangelie onder de Japanse arbeiders, de Goethekenner Ernst Beutler over het „determineren” van een onbekend gedichtje, dat kennelijk van Goethe afkomstig was, maar niet thuisgebracht kon worden.

Toont bovengenoemd werk ons op duidelijke wijze de vele facetten van Schweitzers persoonlijkheid en de weerkaatsing daarvan in mensen uit drie werelddelen, het boekje van prof. Kleine, medicus aan de vrouwenkliniek in Ludwigshafen, beschrijft Schweitzer als bouwmeester van een nieuwe orde.²⁾ Deze nieuwe orde moet gebaseerd zijn op de christelijke ethiek. Schweitzer schuwt niet de confrontatie met de werkelijkheid, maar hij wil haar omvormen.

„Als Elzasser is hij de aangewezen bemiddelaar tussen Fransen en Duitsers, als vrijzinnig theoloog tussen dogmatisch gebonden en onkerkelijke vroomheid, als negerarts tussen blanken en kleurlingen, als objectief geleerde tussen collectivisme en individualisme”.

Kleine waarschuwt er (terecht!) voor, de dokter uit Lambarene niet uitsluitend als decoratieve representatiefiguur te gebruiken, — daarmee kan immers niets bereikt worden — maar, door zijn voorbeeld aangespoord, zich tot een persoonlijkheid te ontwikkelen, in zelfstandig nadenken en handelen in het bewustzijn van onze verantwoordelijkheid.

Voor hij tot deze conclusies komt, behandelt hij eerst Schweitzers eis: Zó te denken, dat het tot de diepte doordringt, moed te hebben tot de waarheid, religieuze verdraagzaamheid, ethiek als basis van de cultuur, de eerbied voor het leven. Hij bespreekt Schweitzers mening over de toekomstige vorming van de verhouding tussen Europa en Afrika, de invloed, die Schweitzer van Bach en Goethe heeft ondergaan en zijn kritiek op Kant.

Johan B. Hygen (een Noor) heeft zich een minder omvattende taak gesteld: hij geeft een inleiding tot Schweitzers cultuurkritiek,³⁾ résumé van lezingen voor de universiteit te Oslo. Ik heb nog zelden een boekje gelezen, dat op zulk een nuchtere, eenvoudige en toch degelijke

wijze een „Einführung” in Schweitzers denken geeft: als punten van vergelijking worden uitspraken van Schopenhauer, Nietzsche, Barth, Sartre e.a. geciteerd.

Hygen noemt Schweitzers cultuurideaal „taghell, man könnte sagen — hyperprotestantisch. Er gehört nicht zu denen, die das Wort „Säkularisierung” in den falschen Hals bekommen haben und es nicht ohne Hustenanfall aussprechen können.”

Een helder, beknopt en in elk opzicht aanbevelenswaardig boekje.

Het smaakvolle bandje: *Kein Sonnenstrahl geht verloren*⁴⁾ geeft behartenswaardige woorden van Schweitzer ter dagelijkse overdenking.

Het deeltje van de Fischer Bücherei, getiteld: *A. S., Genie der Menschlichkeit*⁵⁾ (zo noemde Churchill hem), verenigt vier bijdragen:

Op bovenstaande foto, vervaardigd in Lambarene, is prof. dr. Albert Schweitzer afgebeeld temidden van de leden van z'n medische staf, te weten van links naar rechts, staande: Mll. Madeleine, Mlle. Trudi, dr. Van Stolk, Maria Lagendijk, Tonie van Leer, mevr. v. d. Hoeft, Mlle. Sonja, Mlle. Ursula (vertrokken), mevr. H. Oberman—Oberman, Albert Schweitzer, Mlle. Mathilde en de heer Vigne. Geburkt: Greet v. d. Kreek, Mlle. Elisabeth (vertrokken), Mlle. Verena, Albertine van Beeck Vollenhoven, twee meisjes v. d. Hoeft en de heer v. d. Hoeft.

1. de bekende ontmoeting van Stefan Zweig met Schweitzer in 1932 (ze verscheen eerst in Zweigs: *Begegnungen mit Menschen, Büchern, Städten*). Onder de titel: *Unvergessliches Erlebnis* vertelt hij eerst van een oponthoud in Colmar, om het Isenheimer altaar van Matthias Grünewald te zien en dan van het bezoek in Günsbach;

2. een zeer gedegen artikel van Jacques Feschotte, dat uit het Frans is vertaald. Het eindigt als volgt:

„Moge dit hart nog lang kloppen, en moge de geest van de grote werker, die geen verslappen kent, nog vele jaren mogen scheppen. Op de top van een bestaan, dat alleen aan het goede is gewijd, ziet hij met de sereniteit van een „Vollendete” boven de horizon van zijn leven langzaam dat eeuwige licht opstijgen, welks onverklaarbaar geheimenis hij opzettelijk liet rusten, en waartoe hij ons toch, meer dan enig ander mens, gestadig heeft geleid.”

3. Rudolf Grabs: *Sinnggebung des Lebens* (Aus Geistes- und Gedankenwelt Albert Schweitzers). Tot motto neemt hij de woorden van Schweitzer:

„Die Geschichte unserer Zeit ist von einer nie zuvor erreichten Unsinnigkeit. Zukünftige Historiker werden sie dereinst in ihre Einzelheiten zerlegen und ihre Gelehrsamkeit und Unbefangenheit an ihr versuchen. Erklärbar aber ist sie heute und für alle Zeiten nur dadurch dass wir mit einer Kultur ohne Ethik auskommen wollten.”

De crisis in het tegenwoordige denken van de Westerse mens is volgens Schweitzer ontstaan door het falen van het denken, de opkomst van de moderne techniek en de teruggang van het religieuze.

Het is onmogelijk, in kort bestek deze zeer gecompliceerde artikelen weer te geven. Grabs (hij is ook de auteur van *Denken und Tat*) is zeer diep in de gedachtenwereld van Schweitzer doorgedrongen.

4. De rede: *Het probleem van het ethische in de evolutie van het menselijk denken*, die Schweitzer in 1952 voor de Académie des Sciences Morales et Politiques in Parijs heeft gehouden en waarin hij de ethiek van de Ehrfurcht vor dem Leben uiteenzet.

Wij weten allen, dat Schweitzer in 1952 de Nobelprijs voor de vrede heeft gekregen. In 1953 heeft hij in Oslo een rede uitgesproken over het brandende vraagstuk: „*Das Problem des Friedens in der heutigen Welt* 6). Schweitzer is overtuigd, dat het dreigende gevaar van nieuwe vernietigingsoorlogen niet door internationale overeenkomsten, maar alleen door een zedelijk besliste houding van alle verantwoordelijken kan worden bezworen. We staan in een historische situatie, waarin duidelijk is geworden, dat onze ethisch-humane gezindheid zich niet in dezelfde mate heeft ontwikkeld als onze uiterlijke machtsmiddelen. De „Uebermensch” is tot „Unmensch” geworden.

Ik citeer enkele alinea's uit het slot.

„Ik ben me bewust, in datgene, wat ik over het probleem van de vrede heb gezegd, niets essentieel nieuws te hebben gebracht. Ik heb de stellige overtuiging, dat wij het alleen dan kunnen oplossen, als wij de oorlog verwerpen om de ethische reden, dat hij ons aan onmenselijkheid schuldig laat worden.

Het enige, waarop ik aanspraak mag maken, is, dat bij mij met deze waarheid de uit het denken komende zekerheid verbonden is, dat de geest in onze tijd zedelijke gezindheid vermag te scheppen. Alleen in de mate, waarin door de geest een gezindheid van vrede in de volkeren geboren wordt, kunnen de voor het instandhouden van de vrede geschapen instituties volbrengen, wat van hen verlangd en gehoopt wordt.”

Hij roept dan de volken ertoe op, het onrecht, dat ze elkaar in de laatste oorlog hebben aangedaan, zoveel mogelijk weer goed te maken, gevangenen en gedeporteerden naar huis te zenden, onschuldig veroordeelden los te laten, te komen tot onderling vertrouwen. En hij besluit met de woorden:

„Mogen diegenen, die de lotgevallen der volkeren in de handen hebben, daarop bedacht zijn, alles te vermijden, wat de situatie, in welke wij ons bevinden, nog moeilijker maakt en ons nog meer in gevaar zou brengen. Mogen zij het heerlijke woord van de apostel Paulus behartigen: „Voor zover het van u afhangt, houdt met alle mensen vrede”. Dat geldt niet alleen voor de enkelingen, maar ook voor de volken. Mogen zij in de pogingen om de vrede met elkaar te bewaren tot aan de uiterste grens van het mogelijke gaan, opdat aan de geest tijd worde gegeven sterker en invloedrijker te worden!”

Een waardevolle aanvulling op deze rede is het fotoboek van Max Tau 7), die zich beperkt heeft tot een korte episode in Schweitzers leven, en wel zijn bezoek in Oslo.

Een episode, waarin Schweitzer in het felle licht van de schijnwerpers staat, hij gefotografeerd en gefilmd wordt, en er naast veel waarachtige geestdrift toch ook veel tam-tam om hem wordt gemaakt. Dus een van die ogenblikken, waarin we hem het slechtst leren kennen. Hij is immers een mens van de eenvoud, de stilte, de zelfinkeer, niet van de representatie. Hij predikt telkens, dat ons bestaan de echte waarde pas krijgt, als wij de waarheid van het woord beleven: Wie zijn leven verliest, die zal het vinden.

Toch een mooi boekje, omdat het gedragen is door echte eerbied, en de foto's bijzonder knap en pregnant zijn. Maar ik zie Schweitzer liever in zijn verstellde broek en met zijn ongekamde haren, dan in een geklede jas.

Onverdeelde aanbeveling verdient het boek van de fotografe Erica Anderson, ⁸⁾ dat tegelijk in verschillende landen verschenen is. (De Nederlandse vertaling van de inleiding en de onderschriften is van Clara Lennart). Hier ziet men Schweitzers wereld, zoals ze werkelijk is, uitermate reëel, dus moeilijk.

Ik doe m.i. 't beste, de lijst van de gefotografeerde onderwerpen hier op te nemen: *Afrika in het ziekenhuis in het oerwoud.*

Aankomst van de rivierstoomboot. De patiënten. Kraamafdeling. Operaties. Kinderen. Tuin en plantage. Keuken. Het dagelijkse werk. Inlandse helpers. Godsdienstoefening op zondag. Verjaardagen. Kerstmis in de tropen. Het droge seizoen. Ontginnen van de jungle. Nieuwe gebouwen. Het dorp van de melaatsen. Huisdieren.

Europa en het geboorteland, de Elzas.

Günzbach. Familiaalalbum. Schweitzer de musicus. Wijngaarden en burens uit het dorp.

De terugreis.

Op de boot. Thuis in Lambarene.

Onlangs schreef een vriend me het volgende:

„Zo langzamerhand heeft zich een *Schweitzermythe* gevormd. Die staat het echte kennen van Schweitzer in de weg. Je weet wel: de man die zieke negers verpleegt. Daarbij alles opgaf. Ook de eerbied voor het leven hoort er nog bij. Bij de orthodoxen: een bedenkelijk gezicht. (die vriend is zelf ook orthodox. Schouten).

Als je de echte Schweitzer ontmoeten wil, moet je daar *achter heen* tasten. Dan ontdek je, dat Schweitzer nog veel meer is. O.a. cultuurfilosoof en die filosofie heeft toch op een vreemde manier telkens weer met zijn gewone leven te maken. Wij moeten onze leerlingen zo ver brengen, dat ze de echte Schweitzer ontmoeten. Geen idool, maar de levende, gehele mens. Denk je een klas in, die van dit idool Schweitzer zo nu en dan gehoord heeft. Soms doet het 'm nog, maar anderen verveelt het: *altijd* Schweitzer. Ze hebben er genoeg van. En nu kom jij, als docent. Je wilt het idool, de mythe afbreken, in ieder geval ze verder brengen dan deze mythe. Je wilt, dat ze Schweitzer leren kennen, de echte; omdat je ervan overtuigd bent, dat die in hun leven veel kan gaan betekenen. Maar — hoe doe je dat? Welke boeken kun je daar wel bij gebruiken, welke niet?”

Lambarene

Tot zover de brief van mijn vriend.

Er zijn mensen, die Schweitzer rechtstreeks navolgen, zoals de arts, waarover in een nummer van de N.R.C. onlangs een berichtje stond, dat als volgt luidde:

Het Amerikaanse tijdschrift *Christian Century* bericht dat de arts dr. Lorimer Mellon, op voorbeeld van Lambarene, in een afgelegen dal van het eiland Haïti een hospitaal heeft geopend, dat hij zelf met zijn vrouw, die verpleegster is, leidt. Dr. Mellon, die tot de rijkste families van zijn land behoort, is hiertoe geïnspireerd door een artikel over het werk van Albert Schweitzer. Hij zond de beheerder van zijn ranch in Arizona naar Lambarene en wat deze berichtte bewoog Mellon ertoe om alsnog, hij was 37 jaar oud, de medische studie aan te vangen. Deze heeft hij thans voltooid. Inmiddels werd zijn vrouw verpleegster en na verder contact met Albert Schweitzer richtte Mellon op eigen kosten een hospitaal in voor de arme landbevolking van Haïti. Hij beschouwt zijn werk als dienst aan de mensen en het jaarlijks tekort op zijn begroting, dat dr. Mellon zelf schat op 200.000 dollar (\pm f 800.000) dekt hij uit eigen middelen. Van de patiënten verlangt hij slechts een „symbolische bijdrage” in de kosten in de vorm van rijst, suiker, etc. Het nieuwe hospitaal draagt de naam van Albert Schweitzer.

Natuurlijk kunnen en behoeven we dat niet allen te doen. Maar ik geloof, dat wij allen met Schweitzer geconfronteerd worden, en op deze ontmoeting, ieder op zijn eigen wijze, een antwoord moeten geven. Willen we hem op school behandelen, dan is gedegen studie zeer gewenst. We zien dan vanzelf, wat we voor de schoolbibliotheek kunnen gebruiken. Van de platenboeken moest iedere school een paar exemplaren aanschaffen. De kinderen kunnen die thuis met hun ouders bekijken en ook op deze wijze oog krijgen voor de werkelijke waarden.

Misschien belevan ze dan iets van Schweitzers woorden:

„Mensen worden niet *voornamelijk* door het voorbeeld beïnvloed, het is *het enige* dat hen beïnvloeden kan. De hoop herleeft iedere keer, dat men iemand uit zijn kennissenkring zich van ganser harte ziet geven om anderen in hun moeilijkheden te helpen. Ge zijt daarvan de onbevooroordeelde getuige en kunt niet anders dan toegeven, dat er voor de mensheid nog hoop is. Diegenen, die een voorbeeld van hulpvaardigheid geven, mogen niet denken: „Kijk eens wat een prachtig voorbeeld ik geef”, dat bederft alles. Wie eraan denkt, dat hij anderen een voorbeeld geeft, heeft zijn gedachten bij dingen, waar ze niet behoren te zijn. Hij heeft zijn eenvoud verloren. Alleen een man, die zijn eenvoud bewaard heeft, kan door zijn voorbeeld anderen beïnvloeden.”

J. H. SCHOUTEN.

1) Ehrfurcht vor dem Leben. Albert Schweitzer. Eine Freundesgabe zu seinem 80. Geburtstag 268 blz. Uitg. Paul Haupt. Bern 1955. Daarin het artikel: Willy Hellpach: Albertus universus bl. 220 f.

1) Zie vorige noot.

2) Prof. dr. med. H. O. Kleine: Albert Schweitzer, der Baumeister einer neuen Ordnung. 42 blz. 1955. DM. 1,75. Heidenheimer Verlagsanstalt. Heidenheim (Brenz).

3) Johan B. Hygen: Albert Schweitzers Kulturkritik. Eine Einführung. 70 blz. 1955. Göttingen. Van den Hoeck u. Ruprecht. DM. 4,80.

4) Kein Sonnenstrahl geht verloren. Worte Albert Schweitzers (114 blz. zeer klein formaat) DM. 2. Uitg. Hyperion Verlag. Freiburg im Breisgau.

5) Albert Schweitzer: Genie der Menschlichkeit. 239 blz. Uitg. Fischer Verlag. Frankfurt am M. DM. 1,90.

6) Albert Schweitzer: Das Problem des Friedens in der heutigen Welt. 20 blz. Uitg. C. H. Beck, München.

7) Max Tau: A. S. und der Friede. Prijs DM. 3,80. Richard Meiner Verlag. Hochalle 60. Hamburg 13.

8) De Wereld van A. S. Uitg. M. C. Stok, Zuidholl. Uitgevers Mij. Den Haag.